

การสร้างสรรค์ในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนาน "แม่นากพระโขนง"

นางสาวศิริพร ไผศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0767-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE CREATIVITY IN THE REPRODUCTION OF THAI FILMS
" MAE NAK PRAKHANONG"

Miss Siriporn Faisiri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0767-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรคิในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนาน
“แม่นากพระโขนง”

โดย

นางสาวศิริพร ใฝ่ศิริ

สาขาวิชา

การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวิวัฒน์)

ศิริพร ไผ่ศิริ : การสร้างสรรค์ในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนาน “แม่นากพระโขนง”.
 (THE CREATIVITY IN THE REPRODUCTION OF THAI FILMS "MAE NAK
 PRAKHANONG") อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว , 207 หน้า .
 ISBN 974-17-0767-3

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิ่งสร้างสรรค์ในการผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนาน
 แม่นากพระโขนง และวิธีการสร้างสรรค์ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดสิ่งสร้างสรรค์
 ดังกล่าว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่อาศัยใช้แนวคิดเรื่องการผลิตซ้ำ การตีความ กลวิธีการ
 เล่าเรื่อง และองค์ประกอบทางศิลปะในภาพยนตร์ มาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์
 ภาพยนตร์ไทยจากตำนาน "แม่นากพระโขนง" ปีพ.ศ. 2520-2542 ซึ่งได้มีการบันทึกลงวิดิทัศน์แล้ว
 จำนวน 5 เรื่อง พร้อมกับสัมภาษณ์เจาะลึกผู้กำกับภาพยนตร์

ผลการวิจัยพบว่า การผลิตซ้ำภาพยนตร์ไทยจากตำนานแม่นากพระโขนง มีการสร้างสรรค์
 ในระดับที่ต่างกัน คือ 1.) ผลิตซ้ำ โดยคงความหมายเดิม เปลี่ยนตัวนักแสดง ใน "แม่นาคพระ
 โขนง" 2.) ผลิตซ้ำ แต่เปลี่ยนลักษณะตัวละคร มุมมอง และวิธีการเล่าเรื่อง ใน "แม่นาคอาละวาด"
 และ "สัญญาใจแม่นาคพระโขนง" 3.) ผลิตซ้ำโดยยืมจุดกำเนิดและชื่อตัวละคร เปลี่ยนโครงเรื่อง
 ใหม่ ใน "แม่นาคคืนชีพ" 4.) ผลิตซ้ำ เปลี่ยนมุมมอง นำเอาวิธีการของภาพยนตร์แนวสมจริงมา
 ผสมและพัฒนาด้านสุนทรียะในภาพยนตร์ใน "นางนาก"

นอกจากนี้ยังพบว่าเสน่ห์หรือเอกลักษณ์หลักของตำนานแม่นากพระโขนงอยู่ที่ผีแม่นาก
 ถูกนำเสนอขึ้นมาเป็นภาพตัวแทนของผู้หญิง และอารมณ์ของหญิงที่เกี่ยวข้องมาจากความรักใน
 ภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง และจากความเป็นตำนานเปิดโอกาสให้ผู้สร้างมีอิสระในการสร้างสรรค์
 ผนวกกับเสน่ห์ในความลึกลับ เส้นลับของผี ทำให้เรื่องแม่นากพระโขนงดำรงอยู่ได้นาน

จากการศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เรื่อง "นางนาก" พบว่าวิธีการดำเนินการผลิต
 ล้วนเป็นไปเพื่อที่จะถ่ายทอดแนวคิดสร้างสรรค์ของผู้กำกับให้เป็นสิ่งสร้างสรรค์ในภาพยนตร์

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน .....ลายมือชื่อนิติศ .....ศิริพร ไผ่ศิริ
 สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน .....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....สุภาพร โพธิ์แก้ว
 ปีการศึกษา 2544

4185309228 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: MAE NAK PRAKHANONG / MOVIE / GHOST / REPRODUCTION / CREATIVITY

SIRIPORN FAISIRI : THE CREATIVITY IN THE REPRODUCTION OF THAI FILMS

“MAE NAK PRAKHANONG”. THESIS ADVISOR : SUPAPORN PHOKEAW, 207 pp.

ISBN 974-17-0767-3

This research was carried out to study the creative elements employed in the reproduction of the Thai legend of Mae Nak Prakhanong, and the means of production through which these creative elements were executed. The research was the qualitative research based on the approaches of reproduction, interpretation, narrativisation, and film aesthetic as the frame of study. The 5 versions of the Thai legend used in this study are “Mae Nak Prakhanong” versions produced between 1997 – 1999, which are made available on video.

The research study found that there are different levels of creativeness in these film reproductions. Firstly, “Mae Nak Prakhanong” was reproduced by changing actors and actress without new interpretation. Secondly, “Mae Nak Arlawad” and “Sunyajai Mae Nak Prakhanong” were reproduce by new characteristic interpretation, point of view and narrativisation. Thirdly, the story of legend was only used as the starting part of the new story plot that is “Mae Nak Kuencheep”. Lastly, “Nang Nak” was reproduce by not only new point of view but also mixing the style of realistic film and more emphasizing on film aesthetic.

By analyzing these 5 films, the most classical unique of “Mae Nak Prakhanong” story is that Nak-ghost represents the woman emotion of love. Moreover, because the story is the legend, the film producers can create their imagination broadly. The mysteries of ghost also causes the story being impressive told from generation to generation.

Department... Mass Communication ... Student's signature... [Signature] .....
Field of study... Mass Communication ... Advisor's signature... [Signature] .....
Academic year ... 2001 .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์สุภาพร โพธิ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งนอกจากท่านจะได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว ท่านยังให้กำลังใจและคอยกระตุ้นผู้วิจัย ให้ทำงานอย่างอดทนมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำต่าง ๆ ในการแก้ไขและปรับปรุงงานวิจัย อันมีส่วนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ กองทุนประติษฐ์ กัลจจาก ที่ช่วยสนับสนุนทุนเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ คุณพ่อ คุณแม่ ซึ่งเป็นจุดกำเนิดทางความคิดในการศึกษาต่อปริญญาโท รวมทั้งให้การสนับสนุน เป็นกำลังใจและเข้าใจ ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ บริษัทปราณนาโปรดักชั่น พี่เหน่ง หมวย กล้วย เป็น ตู๋ย มิค พี่น้อย และเพื่อน ๆ ที่คอยช่วยเหลือทั้งทางด้านกำลังใจและกำลังกายแก่ผู้วิจัย อย่างสม่ำเสมอ

ศิริพร ไผ่ศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
คัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
ข้อสันนิษฐาน	9
ปัญหานำวิจัย	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
.....	
นิยามศัพท์	11
.....	
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเรื่องการผลิตซ้ำ	13
.....	
แนวคิดเรื่องแนวภาพยนตร์	15
แนวคิดเรื่องศิลปะการเล่าเรื่องในภาพยนตร์	18
แนวคิดเรื่ององค์ประกอบทางศิลปะในภาพยนตร์	24
แนวคิดเรื่อง ผู้ ความเชื่อ กับสังคมไทย	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. ระเบียบวิธีวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	36
การนำเสนอข้อมูล	37
4. เส้นทางตำนานแม่นากพระโขนง	38
5. ผลการวิเคราะห์การสร้างสรรค์ในภาพยนตร์ไทยจากตำนานแม่นาก พระโขนง ปีพ.ศ. 2520 – 2542	59
ภาพยนตร์เรื่อง “แม่นาคพระโขนง”	60
ภาพยนตร์เรื่อง “แม่นาคอาละวาด”	87
ภาพยนตร์เรื่อง “แม่นาคคืนชีพ”	109
ภาพยนตร์เรื่อง “สัญญาใจแม่นาคพระโขนง”	125
ภาพยนตร์เรื่อง “นางนาก”	141
สรุปเปรียบเทียบภาพยนตร์ “แม่นากพระโขนง” 5 เรื่อง	165
6. ผลการศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ และกระบวนการผลิตเพื่อสร้างสรรค์ ในภาพยนตร์ไทย “นางนาก”	175
7. สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	198
ข้อจำกัดในการวิจัย	204
ข้อเสนอแนะ	204
รายการอ้างอิง	205
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	207

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 : 20 อันดับภาพยนตร์ไทยทำรายได้สูงสุดตลอดกาล.....	5
ตารางที่ 2 : ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาพยนตร์ไทย.....	6
ตารางที่ 3 : ตารางเปรียบเทียบลักษณะของภาพยนตร์ไทยจากตำนานแม่นากพระโขนง.	166

สารบัญญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1	ภาพลายเส้นแม่นาก ประกอบกลอนแปดเรื่อง "นางนาคพระโขนง" 44
รูปที่ 2	ปกหนังสือพิมพ์บางกอกการเมือง ฉบับวันเสาร์ที่ 2 มกราคม พ.ศ.2471..... 47
รูปที่ 3	นิยายภาพเรื่อง แม่นาคพระโขนง พ.ศ.2513 48
รูปที่ 4	ปกนางนาคพระโขนง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2519 เนื้อเรื่องโดย ลุงผี..... 48
รูปที่ 5	ใบปิดภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" พ.ศ. 2502 48
รูปที่ 6	ปกนิยายตลกชุดสามเกลอ นางนาคพระโขนง 48
รูปที่ 7	ปกสูจิบัตรประกอบภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" พ.ศ. 2502..... 55
รูปที่ 8	โปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคคีนซึฟ" ไม่ทราบปีฉาย 55
รูปที่ 9	ใบปิดภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" พ.ศ.2522 55
รูปที่ 10	ใบปิดภาพยนตร์เรื่อง "นางนาก" 55
รูปที่ 11	ใบปิดภาพยนตร์ "แม่นาคพระโขนง" พ.ศ.2520 60
รูปที่ 12-13	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคพระโขนง 65
รูปที่ 14-16	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคพระโขนง 68
รูปที่ 17-20	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคพระโขนง 70
รูปที่ 21	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคพระโขนง 74
รูปที่ 22	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคพระโขนง 78
รูปที่ 23	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคพระโขนง 79
รูปที่ 24	ใบปิดภาพยนตร์ "แม่นาคอาละวาด" พ.ศ.2531..... 87
รูปที่ 25	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคอาละวาด 92
รูปที่ 26-29	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคอาละวาด 94
รูปที่ 30-31	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคอาละวาด 99
รูปที่ 32	ใบปิดภาพยนตร์ "แม่นาคคีนซึฟ" พ.ศ.2532 109
รูปที่ 33-36	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคคีนซึฟ 116
รูปที่ 37	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคคีนซึฟ 118
รูปที่ 38-39	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคคีนซึฟ 120
รูปที่ 40-41	ภาพจากภาพยนตร์ แม่นาคคีนซึฟ 122
รูปที่ 42	ใบปิดภาพยนตร์ "สัญญาใจแม่นาคพระโขนง" พ.ศ.2535 125
รูปที่ 43-44	ภาพจากภาพยนตร์ สัญญาใจแม่นาคพระโขนง 129

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
รูปที่ 45	ภาพจากภาพยนตร์ สัญญาใจแม่นาคพระโขนง 132
รูปที่ 46	ใบปิดภาพยนตร์ “นางนาก” พ.ศ.2542 141
รูปที่ 47-48	ภาพจากภาพยนตร์ นางนาก 146
รูปที่ 49-51	ภาพจากภาพยนตร์ นางนาก 150
รูปที่ 52-53	ภาพจากภาพยนตร์ นางนาก 154
รูปที่ 54	เปรียบเทียบลักษณะของแม่นากจากภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง 166
รูปที่ 55	แบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวละครในภาพยนตร์แม่นาคพระโขนง..... 170
รูปที่ 56	การประชุมทีมงานเพื่อหาข้อสรุปในเรื่องโลกทัศน์..... 184
รูปที่ 57	แผนภูมิซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของสถานที่ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับ “นางนาก” 184
รูปที่ 58	องค์ประกอบของวัดมหาบุศ ที่ถ่ายมาจากหลาย ๆ สถานที่นำมารวมกัน..... 185
รูปที่ 59-60	ฉากบ้านในคลองพระโขนงที่ทีมงานหาไว้ 186
รูปที่ 61	ตัวอย่างเครื่องแต่งกายทหาร ที่มาจากการทำการวิจัย 189
รูปที่ 62-63	การประชุมภายในทีม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน 190
รูปที่ 64-65	ภาพร่างใน shooting Board เปรียบเทียบกับภาพจริงเมื่อถ่ายทำ..... 192
รูปที่ 66-67	การทำเวิร์คช็อปของนักแสดง 193
รูปที่ 68	การทดสอบฟิล์ม โดยการสร้างฉากเหมือนจริง..... 194
รูปที่ 69-70	เบื้องหลังการถ่ายทำฉากมัตตราสังข์..... 196